

Fruktslavarna

1. Introduktion

Denna handledning syftar till att öka elevernas medvetenhet om arbetsvillkoren för de migrantarbetare som plockar frukt och bär i Europa och Sverige. Genom detta material får eleverna reflektera över globala arbetsförhållanden, ekonomiska strukturer och sina egna konsumtionsval.

Filmen och diskussionerna som följer belyser orättvisor, mänskliga rättigheter och vad som kan göras för att förbättra situationen för dessa arbetare.

Ämnen: Samhällskunskap, internationell ekonomi, internationella relationer

Årskurs: Grundskola 7-9, Gymnasiet

Speltid: 13 min

Produktionsår: 2024

Språk: Svenska, svensk text

Ursprungsland: Tyskland

Artikelnummer: 43324

2. Mål och Syfte

Filmens mål är att:

- Ge insikt i arbetsvillkoren för migrantarbetare inom jordbruket.
- Förstå de ekonomiska och politiska strukturer som möjliggör exploatering av arbetskraft.
- Reflektera över konsumentens roll och ansvar.
- Diskutera möjliga lösningar och initiativ för rättvis handel och bättre arbetsvillkor.

3. Centralt Innehåll och Kunskapskrav

Samhällskunskap:

- Arbetsmarknadens förutsättningar och villkor, både nationellt och internationellt.
- Globala utvecklingsfrågor som rör fattigdom, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling.

Geografi:

- Samband mellan naturresurser, ekonomiska system och handel.
- Migrationens orsaker och konsekvenser.

Historia:

- Historiska paralleller till slavliknande arbetsvillkor, till exempel livegenskap och kolonialismens arv.

Ekonomi:

- Produktionskedjor och deras påverkan på människor och miljö.
- Konsumentmakt och dess betydelse för rättvis handel.

4. Arbetsvillkor och den globala fruktindustrins kontext

I dagens globaliserade värld är jordbruk och livsmedelsproduktion ofta beroende av migrantarbetare som kommer från fattigare regioner för att arbeta i rikare länder. I södra Europa och även i Sverige är dessa arbetare en grundbult i industrin som levererar frukt och bär till våra matbutiker. Trots deras avgörande roll lever många av dem under svåra förhållanden.

Arbetarna kommer ofta från länder som Bulgarien, Rumänien eller utanför EU, och tvingas ta lågavlönade, säsongsbetonade jobb på grund av brist på bättre alternativ i hemlandet. Lönerna de får ligger ofta långt under minimilönen, och de bor ibland under osäkra och omänskliga förhållanden, som tillfälliga baracker utan tillgång till grundläggande bekvämligheter som vatten och elektricitet. Dessa arbetare saknar ofta rättigheter, socialt skydd och möjligheten att klaga på sina arbetsgivare utan att riskera att förlora jobbet.

HANDLEDNING

Systemet är ett symptom på en global ekonomi där konsumenternas krav på låga priser och företagets jakt på vinst leder till exploatering av arbetskraft. Genom att förstå strukturerna bakom detta problem kan vi börja reflektera över vårt eget ansvar som konsumenter och medborgare i ett globalt samhälle.

5. Diskussion och reflektion

Denna fråga är inte bara ekonomisk utan också moralisk och politisk. Eleverna kan diskutera hur arbetsvillkoren för fruktlockare speglar djupare orättvisor i världen. Till exempel kan de undersöka frågor som: Hur påverkar vårt behov av billig frukt och bär arbetarnas livsvillkor? Är det rimligt att vi accepterar sådana arbetsvillkor för att hålla priserna låga?

Vidare kan eleverna reflektera över vilka lösningar som finns för att förbättra situationen. Bör ansvaret ligga på politiska aktörer, konsumenterna eller företagen? Hur kan lagstiftning och certifieringar (t.ex. Fair Trade) bidra till att förbättra arbetsvillkoren? Elever kan också analysera hur denna problematik knyter an till frågor om migration, globalisering och rättvisa.

För att konkretisera diskussionerna kan man använda verkliga exempel på hur detta påverkar människors liv och låta eleverna jämföra dessa med sin egen livssituation. Genom att sätta sig in i arbetarnas vardag, till exempel genom att se en dokumentär eller läsa intervjuer, får eleverna möjlighet att utveckla empati och ett djupare engagemang i frågan.

6. Fördjupande ämnen och frågor

För att ge eleverna en bredare förståelse kan läraren introducera teman som migration, global ekonomi och rättvisa arbetsvillkor. Eleverna kan undersöka hur fattigdom i migrantarbetarnas hemländer tvingar dem att söka sig till dessa jobb och hur deras utsatta situation utnyttjas av arbetsgivare. De kan också analysera hur EU:s jordbrukspolitik, inklusive subventioner, påverkar konkurrensen och leder till pressade priser på arbetskraft.

Ett annat perspektiv är att undersöka konsumenternas roll. Elever kan reflektera över hur deras egna val i mataffären kan påverka globala arbetsförhållanden. Genom att jämföra certifierade och icke-certifierade produkter kan de diskutera om och hur individuella val kan skapa förändring.

Slutligen kan eleverna undersöka liknande fenomen inom andra industrier, som kläd- eller elektronikindustrin, och dra paralleller till den globala fruktindustrin. Genom dessa jämförelser kan de få en djupare förståelse för hur orättvisor i arbetsvillkor är en del av ett större mönster i världsekonomin.

7. Klimat och hållbarhet i kulturarv

En aspekt som ofta förbises i diskussionen om arbetsvillkor inom jordbruket är hur klimatförändringar och hållbarhet påverkar industrin. Extremt väder, som torka och översvämningar, gör det svårare att odla grödor, vilket i sin tur leder till ökad press på jordbrukarna och deras anställda. Arbetsvillkoren försämras när producenter försöker kompensera för förlorade skördar genom att pressa kostnaderna ytterligare – ofta på bekostnad av migrantarbetarna.

Elever kan undersöka hur miljömässigt hållbara jordbruksmetoder, som ekologisk odling, kan bidra till att lindra effekterna av klimatförändringar. Samtidigt kan de diskutera om dessa metoder automatiskt leder till bättre arbetsvillkor eller om det behövs kompletterande politiska och sociala åtgärder.

En annan fråga är transportens roll i klimatpåverkan. Mycket av den frukt och de bär som säljs i svenska butiker importeras från länder som Spanien och Italien, där migrantarbetare utgör en stor del av arbetsstyrkan. Elever kan reflektera över vad detta innebär för både klimatet och de människor som arbetar i odlingarna. Kan lokalt odlade alternativ vara en lösning? Och i så fall, hur påverkar det pris och tillgänglighet?

8. Förslag på aktiviteter och övningar

För att göra ämnet mer levande och engagerande för eleverna kan läraren använda följande aktiviteter:

- **Rollspel:** Eleverna delas in i grupper som representerar olika aktörer – migrantarbetare, arbetsgivare, konsumenter, politiker och miljöaktivister. De får diskutera och debattera möjliga lösningar på problemen inom fruktindustrin utifrån sina roller.
- **Källkritik och analys:** Låt eleverna undersöka och analysera artiklar, dokumentärer och rapporter om arbetsvillkor inom fruktindustrin. De kan jämföra hur olika källor framställer samma problem och diskutera hur perspektiven skiljer sig.
- **Ekonomiska beräkningar:** Eleverna kan undersöka hur mycket av priset på en vara som går till arbetaren jämfört med transport, förpackning och vinst. Detta kan leda till en diskussion om rättvisa löner och ekonomiska incitament.
- **Kreativt arbete:** Eleverna kan skapa affischer, filmer eller presentationer som informerar andra om de etiska och hållbara aspekterna av att köpa frukt och bär.
- **Skriva reflektioner:** Eleverna kan skriva individuella essäer eller dagboksinslag där de reflekterar över vad de har lärt sig om arbetsvillkor och deras egen roll som konsumenter.

9. Avslutande reflektioner och framtidsutsikter

Att förstå och förbättra arbetsvillkoren inom jordbruket kräver att vi ser kopplingarna mellan ekonomi, politik och mänskliga rättigheter. Eleverna kan uppmuntras att fundera på vilken roll de själva kan spela – som konsument, framtida arbetsgivare eller medborgare. Vad kan vi göra för att påverka industrin i en positiv riktning? Finns det sätt att kombinera ekonomisk framgång med rättvisa och hållbarhet?

Vidare kan eleverna diskutera hur tekniska innovationer, som automatisering och nya odlingsmetoder, kan förändra arbetsvillkoren. Kan dessa teknologier ersätta den fysiska arbetskraft som idag utförs av migrantarbetare? Och i så fall, vad händer med arbetarna?

10. Referenser och resurser

Filmen: Fruktslavarna (eller annan relevant dokumentär).

Rapporter: Amnesty International, Fair Trade och andra organisationers studier om arbetsvillkor.

Läroplan: Samhällskunskap och Geografi enligt Lgr22.

Litteratur: Artiklar och böcker om globalisering, migration och arbetsvillkor.

Webbplatser: EU:s jordbrukspolitik, Fairtrade Sverige, WWF och lokala svenska jordbruksorganisationer.